

de zomer van '43 af tot in juni '44 in Vught gezagsfuncties bekleedden, de namen niet, maar uit herinneringen van gevangenen blijkt dat zij in overwegende mate communisten waren, hetgeen trouwens, gegeven het feit dat *Lagerältester* Hurkmans zich weer als communist was gaan beschouwen, niet zo verwonderlijk is. Het optreden van velen van die communisten trof de socialist J. Engels als een 'raadsel': 'Communisten of wie zich zo noemen, aanvaardden', schreef hij,

'een baantje als *Kapo* of Blokoudste, aanvaardden dat niet alleen maar streven er naar, doen hun best het te krijgen, trappen en vernederen politieke gevangenen, . . . spelen handjeplak met de *SS* en tegelijk beroemen ze zich er op, dat 'wij communisten' de eigenlijke leiding van het kamp in handen hebben. Als er 'wat gebeurt' (als er bijv. een invasie komt), zijn het de communisten (volgens hun eigen beweringen tenminste) die in de dan optredende chaos in het kamp (wie zegt, dat die komt?) de leiding in handen nemen; zij zullen zich dan van wapens weten te voorzien; zij zullen beslissen, welke 'revolutionaire' gevangenen dan naar huis en welke 'reactionaire' gevangenen in Vught blijven, onder toezicht dan van - communisten!'¹

Ir. J. Gerber, directeur van gemeentewerken in Bussum (hij werd begin juli '44 Vught binnengevoerd, in een periode dus toen de Nederlanders de meeste gezagsposities weer verloren hadden), trof het, hoezeer de (Duitse) *Kapo's* 'in het algemeen op de intellectuelen gebeten (waren). Dat was ook het geval met de communisten en daar waren er veel. Willem (Eegdeman) was er één. In een gesprek zei hij dat het zo goed was dat allerlei leiders en directeuren van bedrijven' (als ir. Gerber zelf) 'nu eens dit leven moesten meemaken. Hij bedoelde natuurlijk, dat hij het zo mooi vond om deze mensen te trappen, zelfs in daadwerkelijke zin. 't Was merkwaardig hoeveel communisten er waren, die zich van hun minst gunstige zijde toonden jegens hun mede-*Häftlinge*, allerlei onrechtvaardigheden begingen, hun medecomunisten voortrokken.'²

Dat dit laatste (het voortrekken van gelijkgezinden) in de concentratiekampen een algemeen verschijnsel geweest is, onderstreepten wij in het vorige hoofdstuk en wij willen, wat Vught betreft, herinneren aan het door ons uitgesproken vermoeden dat het voor communisten moeilijk was, in het veruit beste *Kommando*, het Philips-*Kommando*, opgenomen te worden.

¹ J. Engels: *Bij de Kapo's*, p. 34. ² J. Gerber: *Mijn verblijf in gevangenis en concentratiekamp*, p. 17.